

Nulägesbeskrivning av miljötillståndet i Dalarna 2011-2012 Natur- och kulturvård

Naturvårdsenheten - Kulturmiljöenheten

Nulägesbeskrivning av miljötillståndet i Dalarna 2011-2012

Natur- och kulturvård

Denna nulägesbeskrivning ska användas som ett underlag vid revideringen av Dalarnas miljömål.

Ett revideringsarbete som genom dialog ska utmynna i att åtgärder definieras som behöver göras för att målen ska kunna nås.

Framsidan: Styggforsens naturreservat i Rättviks kommun.
Foto: Maria Jons

NATUR-KULTURVÅRDSSEKTORN

1. Viktiga miljömål som ska nås till 2020

Här listar vi övergripande formuleringar utifrån miljömål, preciseringar och förtydliganden:

- Människor ska ha tillgång till natur- och kulturmiljöer med ett rikt växt- och djurliv som ska stimulera till upplevelser och utevistelse både i närmiljön och på mer avlägsna platser. Landskapet ska utgöras av en variation av miljöer där det finns plats för både orörda och aktivt hänsynsfullt brukande områden. Detta bidrar till en allmän förståelse av landskapet, människans samspel med landskapet, värde, samt rekreation och en god folkhälsa. Vid skydd av natur- och kulturmiljöer och planering av landskapet tas hänsyn till människors behov av upplevelser, utevistelse och friluftsliv. Vid förslag till exploatering av markområden ska en seriös bedömning göras av områdets betydelse för upplevelser, utevistelse och friluftsliv
- Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer (d.v.s. att det ska finnas många olika levande organismer nu och i framtiden). Samspelet mellan arterna och den miljö de lever i ska fungera så att arter inte utrotas utan långsiktigt ska kunna leva kvar. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.
- Sjöar och vattendrag ska vara ekologisk hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. Inriktningen är att miljökvalitetsmålet skall nås inom en generation.
- Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.
- Infrastruktur lokaliseras och utformas så att berörda områdets ekologiska funktion bevaras i så hög grad som möjligt. Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas.
- Fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet

vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden och så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

- Tillräckligt mycket av varje naturtyp, baserat på vetenskapliga rekommendationer och internationella åtaganden, skyddas och bevaras långsiktigt, så att sönderdelning (fragmentering) av värdefulla naturmiljöer motverkas och den biologiska mångfalden bevaras.
- Restaurering, återskapande och nyanläggning av naturtyper som det råder brist på, på grund av att människans aktiviteter medfört förlust och fragmentering av dem.
- Uppsatta bevarandemål för skyddade naturtyper är uppnådda.
- Naturtyper och arter i art- och habitatdirektivet (EU:s nätverk av skyddad natur) har gynnsam bevarandestatus.
- Bevarandestatusen för hotade arter förbättras (arter som är resursbehövande, d.v.s. arter som kräver miljöer som är sparsamt förekommande eller saknas i brukade skogar eller i oskötta tidigare hävdade marker) så att andelen hotade arter minskar och andelen försvunna arter inte ökar.

2. Några frågeställningar

- Hur ska ett hållbart brukande ske?
- Hur ska vi åstadkomma att ekosystemen är resilianta? (det vill säga de har förmåga att klara av störningar samt anpassa sig till förändringar såsom ett ändrat klimat, så att de fortsatt kan leverera ekosystemtjänster (de funktioner hos ekosystem som på något sätt gynnar människan)).
- Hur ska olika sektorer kunna samverka för att natur- och kulturvårdens miljömål ska uppnås?
- Hur ska vi hejda förlusten av biologisk mångfald
- Hur ska vi minska skadorna på fornlämningar och värdefulla kulturmiljöer?
- Hur friluftslivsaktiviteter kan utföras utan att skada de natur- och kulturvärden som behöver skyddas?

3. Ansvar och styrmedel

Markanvändningen är huvudaktör i hur miljön påverkas. För att motverka att naturtyper och kulturmiljöer utarmas ska markanvändning ske utifrån ett större sammanhang där enskilda delar av natur- och kulturmiljön sätts in i hela landskapssammanhang. Markanvändningens aktörer nås i miljömålsarbetet främst via sektorerna Energiproduktion, Jordbruk, Skogsbruk, Byggnad och boende, Transporter och kommunikation samt Besöksnäringen. För att nå ett hållbart nyttjande och tillbörlig hänsyn till natur- och kulturmiljövärden behövs kunskaper om vad som krävs för att hålla ekosystem livskraftiga och kulturpräglade miljöer i fortsatt hävd.

Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och kommunerna har möjlighet att bilda formella skydd av områden, genomföra provningar i enlighet med lagstiftning, granska planer, samråda vid ingrepp som kan påverka natur- och kulturmiljön samt fördela bidrag för olika insatser som syftar till att vårda natur- och kulturmiljön. Skyddade områden ska samverka med områden utanför som brukas.

De nämnda myndigheterna har även uppgiften att samverka med övriga myndigheter, olika markanvändares företrädare samt privatpersoner för att med gemensam planering åstadkomma långsiktigt hållbara ekosystem. En samverkan där utbyte av kunskap ska kunna ske i form av t.ex. inventeringar av naturen, kulturmiljön, lokal historia om markanvändning, traditionell kunskap och insikt i lokalsamhällets förhållanden. För att medborgarna ska vara delaktiga i arbetet är det viktigt att samhällets lagar och riktlinjer förklaras. Tillämpning och genomförande av naturvårds och kulturmiljöpolic ska ske med lokal delaktighet.

I Dalarna har föreningslivet en stark ställning, det finns många engagerade personer inom naturens och kulturens ämnesområden, aktiva utövare av friluftslivsverksamheter, jakt och fiske engagerar många. Genom gemensamma mötesplatser för samtal och dialog skapas möjligheten för att åstadkomma delaktighet och med gemensamma insatser arbeta för ett hållbart brukande av naturen och kulturmiljöerna. I folkhälsoarbetet är det

centralt att natur- och kulturvårdens miljömål uppnås. Hälsa främjas bl.a. av friska ekosystem, delaktighet i samhällsarbetet och hälsosamma levnadsvanor.

4. Hur är läget i Dalarna i dag?

Vad består Dalarna av?

Dalarnas yta täcks till nästan 70 % av skog, cirka 13 % utgörs av våtmarker, vatten 7% , odlad mark 4 % och fjäll 2 % . Resten utgörs av övrig mark som bebyggelse och vägar. Den natur som finns i Dalarna är till stor del påverkad och påverkas av hur människorna brukar den.

Skogen

Länets skogar har nyttjats av befolkningen under alla tider, först för att tillfredsställa husbehovet av brännved, tjära och timmer samt svedjebruk, under de senaste århundradena också inom olika industrier. Framförallt har produktionen av koppar vid och omkring Falu gruva och järn vid alla hyttor allt sedan medeltiden krävt omfattande råvaror från skogen.

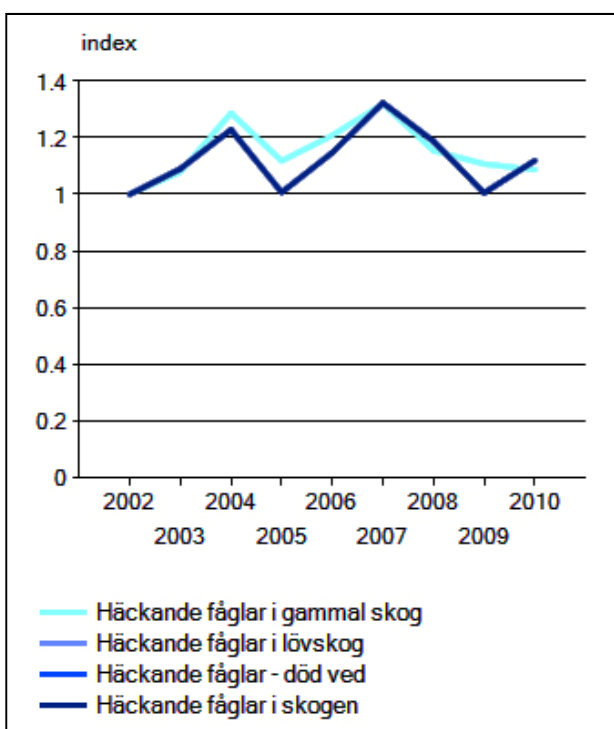

Fig. 1. Häckande fåglar i skogen
Populationsutveckling (index) från år 2002 och framåt för häckande fåglar i skogen.

Produktionen skapade även ett speciellt skogslandskap inom de delar som berördes. De skogar som liknar äldre tiders sparsamt brukade skogar kallas naturskogar. På grund av det långvariga brukandet finns idag inte så stora arealer kvar av områden med naturskogskaraktär. I dagens skogar är träden vanligen likåldriga, och vanligen är de yngre än 100 år när de avverkas.

För en mer utförlig beskrivning av tillståndet i Dalarnas skogar hänvisas till den beskrivning som görs inom Skogsbrukets sektordialog för miljömålen. Många av natur- och kulturmiljövårdens skogliga mål kommer att behandlas i skogssektorns dialogmöten.

Våtmarkerna

Många verksamheter har historiskt berört länets våtmarker. Ur våtmarkerna plockades myrsmalm, som från århundradena efter Kr f utgjorde grunden för den s k lågteknologiska järnframställningen som stark bidrog till koloniseringen av landskapet. I delar av landskapet pågick denna framställning in i modern tid. Myrar hade en viktig roll inom självhushållningen, framförallt för slätter av starrhö. Våtmarker nära bebyggelse kom även i stor utsträckning att dikas och odlas upp. Under 1900-talet har många våtmarker berörts av skogsbilvägar och dikning för att förbättra skogsproduktionen. Några myrar har även tagits i bruk för torvvutvinning för energiändamål. Torvvutvinning är en del av vårt kulturarv (Tövåsmyren i Rättviks kommun är av riksintresse för kulturmiljövården) även om storskalig torvvutvinning i något fall påverkat landskapet negativt.

Dalarna har trots detta en stor andel opåverkade våtmarker, framförallt i de nederbördsrika trakterna i norra och västra Dalarna. I en rapport från Länsstyrelsen redovisas en undersökning som visar att flera av Dalarnas våtmarker växer igen.

I odlingslandskapet råder det brist på våtmarker p.g.a. uppodling och utdikningar. Våtmarker i odlingslandskapet är betydelsefullt för ett rikt biologiskt liv, för att fungera som näringsfälla för ämnen som utlakas från åkrarna och som ett betydelsefullt inslag i landskapet och som bidrar till en mer upplevelserik miljö.

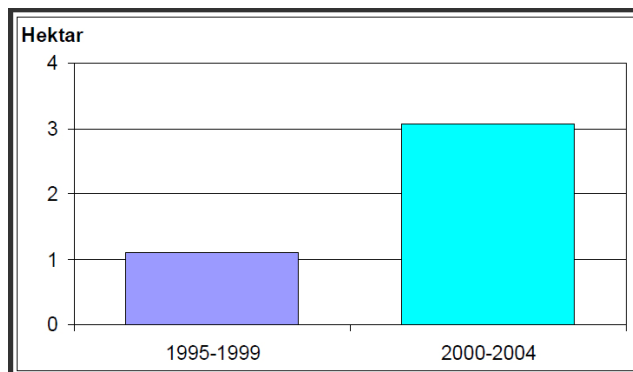

Fig. 2. Diagrammet visar arealen nyanlagda eller restaurerade våtmarker och småvatten i odlingslandskapet i Dalarna under perioden 2000-2004, där miljöersättning enligt Miljö- och landsbygdsprogrammet (LBU) har utbetalats..

Vattnet

De naturgivna förutsättningarna tillsammans med påverkan från mänskliga aktiviteter, har resulterat i de grundvatten, sjöar och vattendrag vi ser idag. Vattendragen var förutsättning för koloniseringen av landskapet. Många fornlämningsområden står därför att finna vid sjöar, älvar och mindre vattendrag. Länets äldsta stenåldersboplatser, som återfinns vid Orsandsbaden i Leksand, är 10 000 år gamla. På strategiska näsar och udar anlade järnåldersmänniskorna sina gravfält. Ur sjöarna plockades även sjömalm, som liksom myrsmalmen omvandlades till järn. Vid mindre vattendrag återfinns lämningar efter bl a hyttor, sågar, stampar och kvarnar. Ända till 1970-talets början var alla typer av vattendrag berörda av flottningen. Flottningen till Falu gruva har medeltida anor.

Del av järnåldersgravfältet på Gettryggen i sjön Amungen, Rättvik. Gravarna, som har daterats till folkvandringstiden (ca 400-550 e kr) består av låga runda stenrösen som ligger i ett strategiskt läge på en utstickande udde i sjön.
Foto: Tommy Nyberg.

Länets vatten består av allt från extremt klara, närings- och artfattiga fjällvatten till mycket grumliga, närings- och artrika slättvatten. Efter- som länet domineras av kalk- och näringsfattiga moränsskogsmarker är den vanligaste sjötypen brunfärgade, näringsfattiga, svagt sura men rela- tivt artrika skogs- och myrvatten.

Många verksamheter som exempelvis jord- och skogsbruk, industrier, vattenkraftproduktion och avlopp kan påverka vattnens kvalitet och förut- sättningarna för dess djur- och växtliv. För att nå aktörerna som i sin verksamhet påverkar vatten- miljöerna är det viktigt att natur- och kulturmiljö bevakas inom sektorerna Energiproduktion, Vat- ten och avlopp, Skogsbruk och Jordbruk. Även om vissa verksamheter har pågått i århundraden är det oftast först under 1900-talet som påverkan blivit så omfattande att vattnen mer allmänt för- sämrats. Det finns även historisk verksamhet som exempelvis flottning av timmer och gruv- hantering som ännu idag ger försämrade förut- sättningar för vissa vattenlevande arter, samtidigt som dessa näringar bidrog till att vissa arters be- stånd ökade.

Inom vissa områden som exempelvis påverkan från surt nedfall ser vi idag miljöförbättringar, tack vare senare årtiondens miljöåtgärder. Inom andra områden, exempelvis miljögifter, har vi idag inte full kunskap om påverkans omfattning. Inom miljöövervakningen och vattenförvaltning- en följs utvecklingen av länets vatten så att miljö- förbättrande åtgärder vid behov kan genomföras.

Fjällen

Majoriteten av länets fjällområden är skyddade. Fjällområdena har stor betydelse för länets turist- näring. För att nå aktörer som i sin verksamhet påverkar fjällen är det viktigt att natur- och kul- turmiljö bevakas inom sektorerna Besöksnäring, Transporter och kommunikation, Skogsbruk och Jordbruk. Samiska lämningar samt fåbodar bidrar till att stärka värdena. Periodvis under året är ljudmiljön påverkad av buller från terrängfordon. Delar av fjällområdena berörs även av buller från flygtrafik. Skador görs på marken av terrängfor- don, såväl i fjällens våtmarker som fjällhedarna.

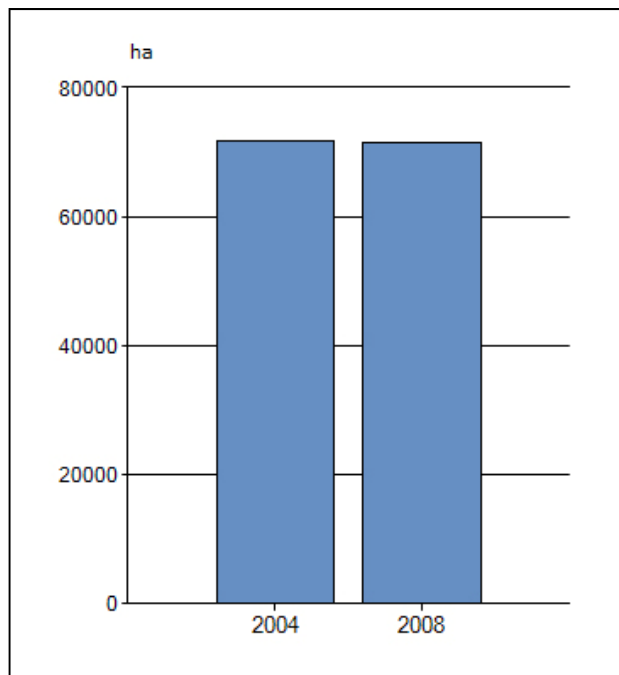

Fig 3. Buller i fjällen.

Areal (ha) i fjällen som påverkas av bullrande trafik och flyg.

Ängen

Gräsmarker och då speciellt slåtterängarna hör till de mest artrika och arttäta markerna i vårt odlingslandskap. Ängarna har också ett stort kul- turhistoriskt värde. För att dessa natur- och kul- turvärden ska bestå krävs att markerna sköts på ett traditionellt sätt. Det gör att ängarnas natur- och kulturvärden är mycket sårbara. Viktiga om- råden där värdefulla ängar och betesmarker finns är i fåbodar och gamla finnbosättningar. I länet är det flera värdefulla ängsmarker som sköts av föreningar. Kunskapen om hur gräsmarker sköts traditionellt upprätthålls till betydande del av äld- re människor och kunskapen måste föras vidare till yngre generationer.

För en mer utförlig beskrivning av tillståndet i Dalarnas gräsmarker hänvisas till den beskrivning som görs inom Jordbrukets sektordialog för miljömålen. Många av od- lingslandskapets miljömål som rör natur- och kulturmil- jövården kommer att behandlas i jordbrukets sektorsdia- loger.

Hot mot arterna

Det finns idag 811 rödlistade arter i Dalarna (d.v.s. arter som inte har en långsiktigt säkrad överlevnad i länet). De flesta av arterna är hotade av det modernt rationella skogsbruket, men även ett stort antal av arterna hotas av ett ändrat jord-

bruk och andra typer av utnyttjande av naturresurserna. Målen som formuleras inom miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv berör samtliga sektorer och medvetenhet om detta måste skapas i alla sektorsdialogerna.

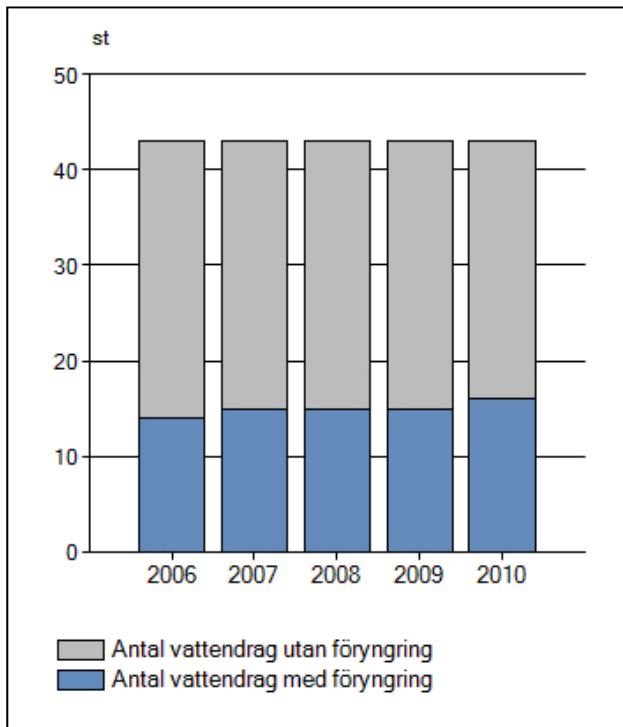

Fig 4. Antalet vattendrag med flodpärlmussla i Sverige uppdelat på antalet vattendrag med och utan föryngring.

Rovdjur

Utvecklingen av länets fem stora rovdjursarter har varit positiv med ökande stammar. Undantaget är lodjuren som har en vikande trend. Miljömålsarbetet som kopplar till uppdraget att skapa livskraftiga stammar av rovdjuren kommer att behandlas i länets viltvårdsdelegation.

Kulturmiljöer och fornlämningar

Framträdande och karakteristiska kulturmiljöer i Dalarna är de många fäbodarna, finnbosättningarna, åkerlandskapens lador, spår av gamla tiders markanvändning inom jord- och skogsbruk, industrier och kommunikationsleder som vägsystem. Bergslagens industrimiljöer med gruvor och hyttor är ett viktigt profilområde för länet.

5. Vilket arbete pågår vid Länsstyrelsen?

Naturresevat

Arbetet med formellt skydd (naturresevat, biotopskydd och naturvårdsavtal) av skog följer den strategi som fastställdes för länet 2006. Formellt skydd bildar Länsstyrelsen, kommunerna samt Skogsstyrelsen. Samverkan sker mellan dessa liksom med skogsbruket och ideella föreningar. Områden skyddas utifrån miljöbalkens syften; bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Även områden som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturresevat.

Rutiner för dialog med markägare i samband med områdesskydd är utarbetade, utvärdering och utvecklingsarbete bör genomföras inom det området. Likaså ska arbetet med dialogen med övriga sakägare och intressenter av skyddad områden utvecklas. Områden med kända naturvärden exponeras i karttjänst på Länsstyrelsens hemsida (<http://www3.dalarna.se/website/RUM/>). Kunskapen om skyddsvärda skogar ökar ständigt via Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens verksamheter men även via kunskap som förmedlas av ideella naturvårdare.

Den vita snöflingan visar att det är ett naturresevat. Det här är Skinnarängen i Orsa. Foto: Maria Jons

Kulturresevat

Länsstyrelsen arbetar även med att skydda områden genom kulturresevatbildningar. I Dalarna finns ett kulturresevat, Kvarnstensbrottet i Östra Utsjö, Malung-Sälens kommun. Tre resevat är under utredning, bergsmansgårdarna Staberg och Harmsarvet i Falu kommun och Skallskog-Brändskogs tidigare blandbyar i Leksands kommun. Totalt finns för närvarande 39 kulturresevat i hela landet. I kulturresevaterna vårdas och bevaras kulturpräglade landskap genom en aktiv markanvändning för hela kulturmiljöerna, både för bebyggelse och tillhörande parker, inägomarker, delar av den tidigare utmarker mm. Även värden som består av verksamheter, kunskaper och traditioner hanteras.

Kartläggning av fäbodrar

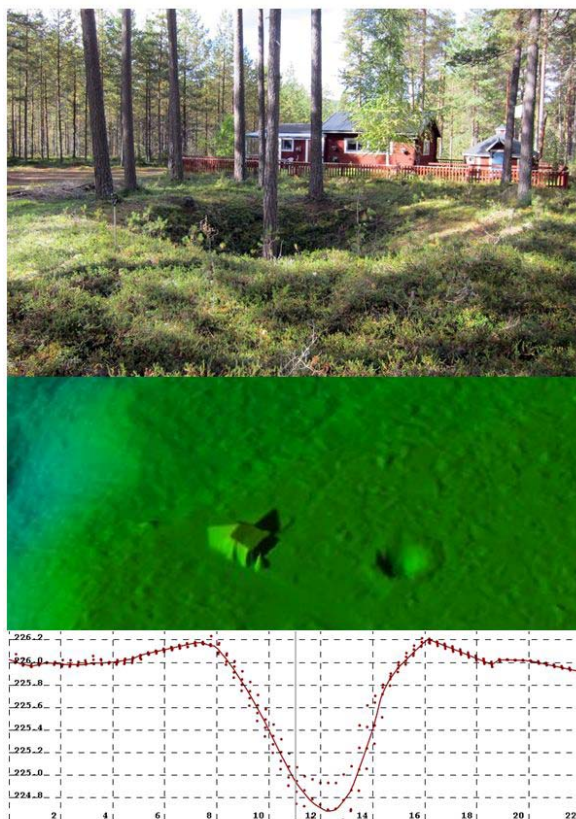
Under 2011 påbörjas en kartläggning av historisk utbredning av Dalarnas samtliga fäbodrar. Dessa områden kommer att föras in i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister. Kartläggningen utgår från den utbredning fäbodarnas inägomarker, åker och äng, hade vid storskiftet under 1800-talet. Stora delar av dessa tidigare inägomarker utgör idag skogsmark med mängder av spår efter äldre tiders boende och brukande på marken och i vegetationen.

Historiska kartor från storskiftet under 1800-talet används vid kartläggning av fäbodarnas historiska utbredning

Flygburen laserskanning

Laserskanning har använts inför kartläggning av fäbodrar, som kunskapsunderlag inför pågående omarronderingsprocess samt som underlag till handläggning av ärenden och hjälp vid bedömningen av fornlämningar.

Varggropen i fotot överst framträder tydligt i den digitala terrängmodellen som är uppbyggd av laserdata.

Skydd av värdefulla våtmarker

Skydd av våtmarker följer Myrskyddsplan för Sverige som listar de värdefullaste myrarna i landet.

Skydd av vatten

Inom vattenförvaltningsarbetet finns sedan 2009 Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som syftar till att förbättra vattnets kvalitet och förutsättningarna för dess djur- och växtliv. Länsstyrelsen ansvarar för att koordinera vattenförvaltningsarbetet i länet och arbetar kontinuerligt med att förbättra kunskapen om tillståndet i våra vatten samt initiera miljöförbättrande åtgärder. En inventering över länets mest värdefulla vatten är genomförd. Även förslag till fiskefria vatten har tagits fram.

Natura 2000

I Länet finns 222 st Natura 2000-områden. För dessa samt för naturresevaterna pågår en kontroll av vilka naturtyper de består av och avgränsningar för dem markeras i kartor. De är underlag som sedan ska ligga till grund för uppdaterade

bevarandeplaner för Natura 2000-områdena. Inventeringar för att följa upp statusen i länets skyddade naturtyper pågår och kan sedan komma att leda till olika typer av insatser i förvaltningen av områdena.*

Förvaltning av skyddade områden

Länsstyrelsen förvaltar och sköter statligt skyddad natur som nationalparker, naturreservat och Natura 2000-områden. Ett fåtal statligt skyddade områden har kommunal förvaltning, medan kommunerna förvaltar de egna, kommunala naturreservaten. Förvaltning av skyddad natur innefattar skötsel av naturtyper och arter genom exempelvis slätter, naturvårdsbränningar och våtmarksrestaureringar. Det innefattar anläggning och underhåll av anläggningar för tillgänglighet och friluftsliv, som exempelvis parkeringsplatser, informationsskyltar, leder, vindskydd och fågeltorn. Länsstyrelsen företräder även Naturvårdsverket som markägare i ärenden om nyttjanderättsavtal, som exempelvis jaktupplåtelser och anläggningsärenden.

*Fiske är en stor friluftaktivitet i många av våra naturreservat.
Foto: Maria Jons.*

Bidrag till naturvård

Länsstyrelsen fördelar det statliga anslaget för den lokala naturvårdssatsningen (LONA). Varje år kan kommuner och ideella föreningar ansöka om bidrag för satsningar på naturvård och friluftsliv. Projekten har stor bredd. Bland de 37 projekt som fick bidrag 2011 finns restaureringar av rinnande vatten och våtmarker, åtgärder för flodkräfta och anläggning av vandringsleder.

* **Natura 2000** är ett nätverk inom EU som verkar för att skydda och bevara den biologiska mångfalden. Dessa områden ska ha en bevarandeplan som pekar ut naturvärdena och ska beskriva vad som krävs för att värdena långsiktigt ska kunna finnas kvar. Natura 2000 områden är skyddade av 7 kapitlet miljöbalken. Det betyder att åtgärder inom ett sådant område kan kräva tillstånd från Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen administrerar också lokala vattenvårdsprojekts bidrag (LOVA). I första hand går de till lokala projekt som bidrar till en minskad näringsbelastning på den egentliga Östersjön.

Övervakning av miljön

Inom fem av miljöövervakningens programområden pågår naturtypsövervakning som syftar till att följa tillståndet i länets natur. Det är övervakning som syftar till att ge underlag till miljömålsuppföljning och vara underlag när beslut och provningar görs. T.ex. följs stannfåglar i och utanför skyddade områden, förändringar på våtmarker, uppföljning av de kalkrika myrarna, så kallade rikkärr, trädgränsens förändringar i fjällen och ljudmiljöer studeras i punkter spridda över fjällområdet. I de skyddade gräsmarkerna i länet pågår uppföljningsarbete som kommer att skildra hur väl de är brukade. Lantbruksenheten driver ett projekt som heter Ångsprojektet och som syftar till att vidta åtgärder som ser till att hävden av dessa marker fortsätter eller återupptas.

Hotade arter

Länsstyrelsen tar fram särskilda åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) när det inte räcker med insatser som reservatsbildning och miljöersättning till jordbruket. ArtDatabanken analyserar vilka arter som är i störst behov av åtgärdsprogram, och Naturvårdsverket står för den nationella samordningen av åtgärdsprogrammen. Länsstyrelsen utför dock en stor del av arbetet, både när det gäller att ta fram programmet och att genomföra olika skyddsåtgärder. I Dalarna finns eller framtas 70 åtgärdsprogram som täcker in ett hundratal av de rödlistade arterna. Dessa program ska bidra till att förbättra statusen för arterna och bidra till att de kan överleva i landskapet under en lång tid framöver. En viktig uppgift för Länsstyrelsen är att sprida den kunskap som tas fram via inventeringar och olika uppföljningar som sker. Om kunskaper beaktas i

markanvändningen ger det resultat för natur- och kulturmiljövården.

Rovdjur

Länsstyrelsen ansvarar för förvaltningen av de stora rovdjuren i länet. Målet är att djuren ska finnas i livskraftiga stammar, samtidigt som de problem djuren kan orsaka ska minimeras.

Tillstånd, dispenser och tillsyn

Naturvårdsarbete utförs även genom provningar om tillstånd, dispenser och tillsyn i skyddad natur. Internremisser besvaras på natur- och kulturmiljöenheterna på provningar som gäller bruk av skilda naturresurser såsom gruvnäring, vatten- och vindkraft samt vattenverksamheter. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över länets fornlämningsmiljöer, så att både dagens och morgondagens generationer kan förstå och uppleva det historiska kulturarvet. Ärendehandläggning sker i natur- och kulturmiljöfrågor genom samråd och plangranskningar.

Dalarnas naturvårdsråd

Sedan våren 2011 har en regional samrådsgrupp för naturvård inrättats i länet, Dalarnas naturvårdsråd. En grupp av deltagare som representerar föreningar, organisationer och myndigheter som kan påverka naturvårdsresultatet i länet.

Skötselråd

Under våren 2011 startades också skötselråd för Fulufjällets nationalpark, Norra Transtrandsfjällets och Koppångens naturreservat. I dessa råd

ingår organisationer och föreningar som direkt berörs och verkar i dessa områden. Syftet är att råden ska vara forum för att kunna diskutera områdesspecifika frågor. Länsstyrelsens ambition är att starta skötselråd för ytterligare några naturreservat under de närmaste åren.

Nya beslut i fjällen

Revidering av fjällreservatsbeslut i Dalafjällen (företrädevis i Älvdalens kommun) ska genomföras. Arbetet är startat i en pilotstudie över Drevfjällens naturreservat. Ett dialogarbete som syftar till att fördjupa dialogen med intressenter i den skyddade naturen. Detta arbete kan följas på: www.lansstyrelsen.se/dalarna/naturreservat - klicka på Älvdalen - Drevfjällen.

Natur-kulturvård i omarronderingen

Inom omarronderingsverksamhet i länet finns en utredning gjord där det är identifierat att varje omarrondering ska föregås av en förstudieprocess där bl.a. natur- och kulturvården ska analyseras och förmedlas till markägarna i syfte att göra markägarna mer kunniga i vad som finns på deras marker.

Information och kunskapsspridning

I länet finns två naturum, Naturum Dalarna i Siljansnäs och Naturum Fulufjället. Deras syfte är att sprida kunskap om natur- och kultur och som ska inspirera till utevistelser i länets natur- och kulturmiljöer. På Länsstyrelsens hemsida presenteras natur- och kulturmiljövården sitt arbete. Till exempel presenteras länets natur- och kulturreservat. För att locka till besök i området ges turför

*Dalarnas naturvårdsråd under första träffen i maj 2011.
Foto: Hannah Brandin.*

slag. Även foldrar och informationsskyltas tas fram om de skyddade områdena. Rapporter som visar tillståndet och utvecklingen i länet produceras.

Europeiska landskapskonventionen

Länsstyrelsen arbetar med landskapsvård för att bevara och synliggöra landskapets värden, i och med att Sverige nu ratificerat Europeiska landskapskonventionen. Den syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap och att främja samarbetet kring landskapsfrågor och att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet. I flera miljökvalitetsmål är det skäl att beakta konventionens intention. Landskapsfrågor ska beaktas i sektorerna Byggnad och boende, Energiproduktion, transporter och kommunikation, Jordbruk och Skogsbruk.

Övriga enheter på Länsstyrelsen

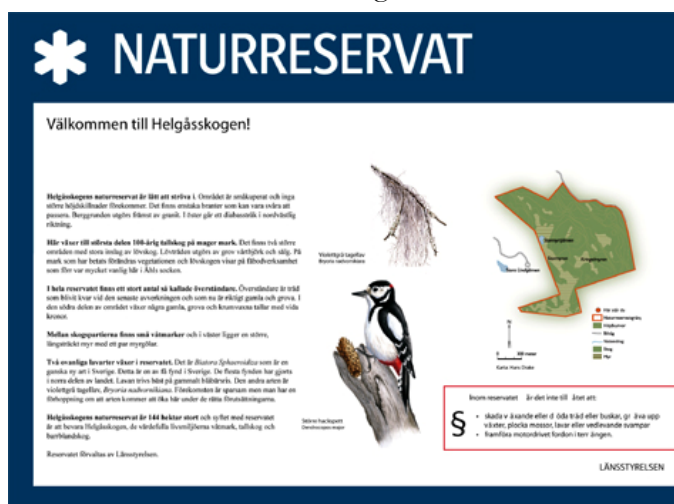
Förutom Naturvårds- och Kulturmiljöenheten vid Länsstyrelsen bedrivs insatser som syftar till att stärka natur- och kulturmiljön även av övriga enheter. Lantbruksenheten driver t.ex. ett projekt som heter Ängsprojektet och som syftar till att vidta åtgärder som ser till att hävden av dessa marker fortsätter eller återupptas. Stöd för åtgärder i jordbrukslandskapet via EU och Landsbygdsutvecklingsprogram är viktiga åtgärder för natur- och kulturmiljön. Via Landsbygdsutvecklingsprojektet formuleras flera projekt som syftar till att arbeta för hållbarhet, kunskapsspridning och samverkan. Miljöenhetens vattenförvaltning syftar till att länets vatten ska vara i god status.

6. Vilket arbete pågår utanför Länsstyrelsen?

Vilket natur- och kulturmiljövårdsarbete som tydligt kopplar till miljömålsarbetet pågår vid Skogsstyrelsen?

Vilket natur- och kulturmiljövårdsarbete som tydligt kopplar till miljömålsarbetet pågår hos naturvårds-, kulturmiljö- och friluftslivsföreningarna?

Här finns utrymme att fylla på med information om detta.

Informationsmaterial producerat på Länsstyrelsen: Skyltar i reservaten, foldrar som finns på turisthyrär mm och rapporter som kan beställas från Länsstyrelsen.